

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-7/17
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел. бр. 7203 датум: 24. 02. 2017. г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

**ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА ПРЕМА МИГРАНТИМА И
ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ**

Извештај о посети Прихватном центру у Пироту

Београд, фебруар 2017. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (*у даљем тексту*: НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица "Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре", која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен 29. јануара 2016. год. у "Сл. гласнику РС".

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА УСТАНОВА	Прихватни центар у Пироту
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања надлежних органа према мигрантима и тражиоцима азила
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са Београдским центром за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	10. фебруар 2017. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је претходно најављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Марко Анојчић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i></p> <p>Чланови тима: Јелена Јелић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i> Милица Зарин, <i>Стручна служба Заштитника грађана/Одељење за права детета</i> Милена Васић, <i>Београдски центар за људска права</i></p> <p>Преводиоци: Милена Роаји, <i>фарси језик</i> Радуан Мансоури, <i>арапски језик</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Службеници ангажовани у Прихватном центру у Пироту су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан увид у документацију и разговоре са мигрантима по избору чланова тима, без присуства службеника.

ТОК ПОСЕТЕ

Након представљања мандата и чланова тима НПМ руководиоцу Прихватног центра, тим НПМ је, подељен у неколико група, обавио разговоре са службеницима који су овде ангажовани и са мигрантима, остварио увид у релевантну документацију и обишао просторије за смештај. Такође, чланови тима НПМ су присуствовали и разговору који су полицијски службеници обавили са одређеним мигрантима. Напошетку, руководству су изнети главни утисци о посети.

1. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

Прихватни центар у Пироту је недавно отворен: прву групу миграната је примио 20. децембра 2016. године. Овде је смештено 247 миграната, а капацитет Центра је 250 (3 мигранта су отишли у Београд и очекује се њихов повратак). Од укупног броја, 227 миграната је изјавило намеру да траже азил у Србији и упућени су у овај Центар. Остали чекају евидентирање од стране полиције, јер су због лошег времена ургентно склоњени из неформалних места окупљања у Београду и организовано превезени овде. Сви мигранти се налазе на списковима за пријем у Мађарску. До сада је Центар трајно напустило 5 миграната.

Из Авганистана је пореклом 149 миграната, из Ирака 63 миграната, из Сирије њих 19, из Ирана 13 и из Камеруна, Конга и Нигерије по 1. Пунолетно је 127 миграната (75 мушкараца и 52 жене), а малолетно 120 (61 дечака и 59 девојчица). Један малолетник путује са пријатељима, без пратње чланова породице и 2 малолетна брата су одвојени од родитеља и путују са пунолетним братом. Њима није формално постављен старатељ. У Центру углавном бораве породице, има мало самаца. Нема особа са инвалидитетом, али се 1 мигрант отежано креће због повреде у саобраћајној несрећи. Трудно је 7 мигранткиња, а 1 се недавно породила.

Овде је ангажовано укупно 4 службеника Комесаријата за избеглице и миграције (*у даљем тексту*: Комесаријат), 4 особе задужене за одржавање хигијене (по 2 у смени), 2 волонтерке које уче мигранте језике, медицинско особље и организације које пружају помоћ и подршку мигрантима. Полицијски службеници свакодневно обилазе Центар, а службеници Центра за социјални рад у Пироту долазе на позив. Службеници Канцеларије за азил до сада нису долазили, иако су већини миграната издате потврде о израженим намерама за тражење азила.

1.

УТВРЂЕНО

Канцеларија за азил није регистровала нити предузела остале радње прописане Законом о азилу⁴ према мигрантима којима су издате потврде о израженим намерама да траже азил у Републици Србији и који се налазе у Прихватном центру у Пироту.

РАЗЛОЗИ

Овлашћени службеник Канцеларије за азил врши регистрацију странца и чланова његове породице.

Регистрација обухвата:

- 1) утврђивање идентитета,*
- 2) фотографисање,*
- 3) узимање отисака прстију и*
- 4) привремено задржавање свих исправа и докумената који могу бити од значаја у поступку азила, о чему се странцу издаје потврда.*

Странац који поседује пасош, личну карту или други идентификациони документ, дозволу боравка, визу, извод из матичне књиге рођених, путну карту, односно другу исправу или какво писмено од значаја за поступак добијања азила, дужан је да их приложи приликом регистрације или подношења захтева за азил, али најкасније до саслушања.

По извршеној регистрацији странцу се издаје лична карта за лица која траже азил.

Странцу који намерно омета, избегава или не пристане на регистрацију из става 1. овог члана није допуштено да поднесе захтев за азил.

⁴ "Сл. гласник РС", бр. 109/07.

Начин вршења регистрације из става 1. овог члана прописује министар.⁵

Канцеларија за азил ће у сваком Центру увести свакодневно дежурство овлашћених службеника Канцеларије.

Овлашћени службеник Канцеларије за азил ће странца који је изразио намеру да тражи азил одмах по пријему у Центар регистровати у складу са Законом о азилу, након чега ће му без одлагања издати личну карту, којом приликом ће се, у сваком конкретном случају, ценити потреба за доношењем мере ограничења кретања тог лица (одређивањем боравка у Прихватилишту за странце под појачаним полицијским надзором или забраном напуштања Центра за азил, одређене адресе, односно одређеног подручја).⁶

ПРЕПОРУКА

Канцеларија за азил ће према мигрантима којима су издате потврде о израженим намерама да траже азил у Републици Србији и који се налазе у Прихватном центру у Пироту предузети радње прописане Законом о азилу.

2. УСЛОВИ СМЕШТАЈА МИГРАНАТА

Центар се састоји од управне зграде и два објекта за смештај. У управној згради се налазе канцеларије за службенике, трпезарија, вишенаменска просторија за активности, вешерај, амбуланта и 2 собе за изолацију. Објекти за смештај имају по 4 улаза и сваки улаз води у посебан део са 4 собе и заједничким тоалетом. Спаваонице, као и заједничка купатила су потпуно реновирана, а хигијена је задовољавајућа. Испред сваког улаза налази се и канта за отпатке, која се редовно празни.

Приликом смештања мигранти нису раздвојени по земљама порекла, а сви чланови породице се смештају заједно. Неке спаваонице деле по 2 породице.

Према наводима службеника Комесаријата, у плану је оспособљавање још 2 објекта за смештај миграната, истог типа, који се налазе иза постојећих.

3. ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА МИГРАНТИМА

Сви мигранти су евидентирани у униформним табелама које се воде у свим прихватним центрима, у које се од личних података уписују: име и презиме, пол, узраст (да ли је малолетан или пунолетан), земља порекла, датум рођења и међусобни породични односи. Извештаји о бројном стању, структури, епидемиолошкој ситуацији и ванредним догађајима се шаљу Комесаријату на дневном нивоу, а информације о попуњености капацитета се шаљу и Министарству унутрашњих послова. У Центру се води и дневник рада, у који се свакодневно уписују догађаји од значаја.

⁵ Закон о азилу, чл. 24.

⁶ Препорука Заштитника грађана бр. 75-6/14 од 10. фебруара 2014. год, препоруке 5.2 и 5.3

Приликом привременог изласка из Центра потребно је да се пријаве службеницима Комесаријата, који им по правилу издају евиденциони документ. Мигранти на овај начин излазе до центра насеља, а неки мигранти су отишли у Београд. Сваке вечери службеници Комесаријата током вечере преброје присутне мигранте.

Према службеним наводима, Центар располаже довољним количинама ствари неопходних за смештај миграната, али увек је потребно још. У тренутку посете је недостајало резервне гардеробе, у вези чега је већ успостављен контакт са хуманитарним организацијама. Недавно су оспособљене по 2 машине за прање и сушење веша, па је у току било прање нагомилане прљаве постељине. Личне ствари мигранти перу на руке.

Исхрану обезбеђују хуманитарне организације и састоји се од једног куваног оброка за ручак и пецива, виршли, јаја и сличних намирница за доручак и вечеру. Како нам је речено, постојао је проблем са обезбеђивањем млека за децу, али је то решено.

Комуникација са мигрантима се одвија коришћењем енглеског језика или посредством представника мигрантске заједнице. У оквиру Центра је истакнут кућни ред.

Међу мигрантима спорадично избијају вербални сукоби. Према наводима, ове ситуације су решаване разговорима. Током посете, у Центар су дошли полицијски службеници у намери да идентификују мигранте који су дан раније правили проблеме у локалној продавници брзе хране. Када су их пронашли међу присутним мигрантима, са њима је обављен разговор, у присуству службеника Комесаријата и члана тима НПМ, а посредством преводаоца из тима НПМ. Мигранти су упозорени на неприхватљивост њиховог понашања. Према наводима, проблеми између миграната и локалног становништва су до сада решавани разговором. Наведен је пример проблема са удружењем које се налази одмах преко пута улаза у Центар, који је настао јер су мигранти користили простор испред објекта удружења. Ово је решено ангажовањем службеника Комесаријата и разговором са мигрантима и члановима удружења и сада су међусобни односи добри.

Према наводима руководиоца Центра, до сада није било притужби миграната на поступање службеника Комесаријата или других особа које су овде ангазоване. Није успостављена формална процедура притуживања, већ мигранти, уколико имају потребе да се обрате руководиоцу, приђу и усмено изнесу шта им је потребно.

У Центру постоји лекарска амбуланта и две просторије које су намењене за стационар. Лекарка и медицинска техничарка раде у амбуланти сваки дан осим недеље од 8 - 15 часова, а у случајевима када постоји потреба за лекарском интервенцијом ван радног времена зове се Служба хитне помоћи. По пријему у Центар, мигранти обавезно имају лекарски преглед, који се обавља "на голо", а потом се по потреби задужују чистом одећом и предузимају се мере третирања евентуалних заразних болести. Мигранти имају редовне лекарске прегледе на сваких 7 дана и поред тога се и сами јављају за преглед када имају потребу за тиме. Прегледи се обављају без присуства немедицинског особља, а комуникација се обавља на енглеском језику или изузетно уз помоћ некога ко може да помогне у превођењу (само током анамнезе). У амбуланти се воде и чувају импровизовани здравствени картони који су под надзором медицинског особља. Терапију дели лекарка у количини која зависи од врсте лека: мигранти добијају или целу кутију лекова или довољну количину за један дан. Поред тога, медицинско особље оставља службеницима Комесаријата лекове који би мигрантима могли бити хитно потребни ван радног времена амбулантае, које им дају по потреби и уз телефонску

консултацију са лекарком. Специјалистички прегледи се обављају у локалним здравственим установама. Труднице добијају адекватну медицинску негу, односно омогућају им се сви потребни специјалистички прегледи и лабораторијске анализе.

3.1. Малолетни мигранти

Према службеним наводима, службеници Центра за социјални рад у Пироту су на позив руководства Прихватног центра помоћу преводиоца разговарали са свим породицама ради утврђивања да ли су малолетници заиста у пратњи чланова својих породица, што НПМ сматра добром праксом у заштити малолетника од евентуалних злоупотреба.

Малолетни мигранти су смештени у спаваонице заједно са својим породицама. У плану је формирање Кутка за децу, где би се за малолетнике организовале образовно-културне активности. У тренутку посете у Центру су радиле две волонтерке из локалне школе страних језика које за малолетне мигранте реализују програме учења српског и енглеског језика, кроз активности примерене њиховом узрасту. Такође, једна хуманитарна организација једном недељно долази у Центар и организује различите забавно-едукативне активности.

Службеници Комесаријата су навели да су успоставили комуникацију са локалном основном школом у циљу укључивања малолетних миграната у програм образовања и васпитања. **С обзиром да су многи малолетници дуго на путу и да су због тога, као и због дешавања у њиховим земљама порекла, већ дуже време искључени из било каквог формалног образовања, НПМ похваљује покушаје руководства Прихватног центра у Пироту да их укључи у програме локалних школа и охрабрује надлежне органе да предузимају мере у циљу инклузије малолетних миграната у образовни систем.**

4. РАЗГОВОРИ СА МИГРАНТИМА

Чланови тима НПМ су обавили ненадзиране разговоре са више миграната смештених у Центру, различитог узраста, пола и земље порекла и нису уочени посебни проблеми у поступању државних органа у Србији. Мигранти су задовољни лекарским третманом и смештајем. Као проблеме наводе ограничене смештајне капацитете и међусобна неслагања породица које деле спаваонице. Било је примедби и на недостатак интернета и лошу исхрану, али начелно не указују на веће проблеме у Центру.